

WATERSCHAPPEN
EN DRINKWATER-
BEDRIJVEN
KRIJGEN STEEDS
MEER DATA

MAG DE BURGER ALLES WETEN?

Open Data: al enige tijd een
hot item in de waterwereld.

Dát waterschappen en
drinkwaterbedrijven
informatie gaan delen,
daarover geen twijfel.

Maar welke data wèl
en welke niet? In welke
vorm? En hoe zit het met
de veiligheid?

Tekst Sander Peters
Beeld iStockphoto

Het is warm. Vochtig warm. Er staat geen zuchtje wind, zeker niet in de beschutte tuin waar het kleine opblaasbadje is neergezet. “Mogen we in het meertje gaan zwemmen?”, jengelen de kinderen. Goed idee, denken vader en moeder. Dan echter herinneren ze zich dat het journaal een dag eerder berichtte dat de blauwalg deze zomer weer welig tiert. Vader belt naar het waterschap, waar ze hem verwijzen naar zwemwater.nl. Twee muisklikken en één minuut later weet vader precies of zijn kinderen veilig kunnen zwemmen in het meertje.

De situatie is een voorbeeld van het delen van informatie door een overheidsorganisatie. Informatie waar burgers behoefte aan hebben. Er zijn ook voorbeelden van gegevens waar gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk over beschikken, waar minder mensen direct nut van ondervinden. Toch rijst ook hier de vraag: is de overheid niet verplicht om de data te publiceren, om de eenvoudige reden dat het informatie is die van ons allemaal is? Publieke informatie, betaald van belastinggeld.

CLOUD

“Een terechte en actuele vraag”, stelt Peter Smits, informatiemanager bij Waternet in Amsterdam. “Het is een vraag waar de partijen in de waterwereld – waterschappen, gemeenten, provincies, maar ook drinkwaterbedrijven – zich in toenemende mate mee bezighouden. Niet in de laatste plaats omdat de rijksoverheid het principe van *Open Data* enorm stimuleert.” “Bij Waternet zeggen we: ‘Ja, we openbaren onze gegevens, tenzij...’. Waarom? Enerzijds is het een principieel vraagstuk: die informatie is met publiek geld vergaard en dus heeft iedere burger er recht op om over die data te beschikken. Tegelijk is er ook een meer pragmatische reden om gegevens te delen. Ik denk dat het ons verder helpt. De kwaliteit van je data kan alleen maar omhoog, om de simpele reden dat mensen fouten ontdekken. Of nieuwe combinaties mogelijk maken.”

De kwestie ‘delen we of delen we niet?’ is niet zomaar actueel. Het is een logisch gevolg van de almaar groeiende technische mogelijkheden. We meten steeds meer, steeds vaker, steeds intensiever en steeds nauwkeuriger. “De berg data groeit dus ook in rap tempo”, aldus Smits. “En dat roept ook weer vragen op: moeten we gekunsteld maar alles verstrekken wat we hebben? Alles op internet of in de *cloud* gooien? Nee. Ik denk dat we goed moeten kijken waar behoefte aan is. Anders is dat verspilling.”

OUDE DENKEN

Aris Witteborg is specialist informatiemanagement bij ingenieursbureau Royal Haskoning-DHV. Hij ziet dat het voor waterbeheerders technisch steeds eenvoudiger wordt om te doen waar Peter Smits voor waarschuwt: de bergen data waarover ze beschikken, een-op-een in de *cloud* gooien. “Logisch ook, want de ruimte is zo ongeveer onbeperkt. En de kosten worden steeds lager. Bovendien: wanneer je dat doet, hoeft er zelf geen speciale ICT-voorzieningen meer voor te maken. Dat scheelt tijd en geld.”

Witteborg weet dat er ook mensen zijn bij waterschappen en drinkwaterbedrijven die beren op de weg van Open Data zien. “Ja, het is gedoe. Je moet er toch wel het nodige voor regelen. Dat is één. Fundamenteler misschien is de angst dat mensen zonder verstand van zaken >

verkeerde conclusies trekken. Of dat je mensen in paniek brengt met berichten over slechte waterkwaliteit, of zwakke plekken in de waterkering. Maar dat is 'oud denken': het idee dat je mensen kunt weghouden van informatie. Dat je ze moet beschermen. De wereld ziet er inmiddels zo anders uit; de trend om informatie openbaar te maken, de manier waarop we informatie zien ('is van ons allemaal'): het is allemaal een onomkeerbare beweging."

BORRELT EN BRUIST

Actieve openbaarheid, dat is de term die Peter Smits gebruikt voor het doelgroepgericht leveren van informatie. Aan burgers, media, ingenieursbureaus, onderzoeksinstituten. "We doen daar ook veel onderzoek naar: wie heeft waaraan behoefte? En dat leveren we dan aan. Op een klantvriendelijke manier. Denk aan burgers die iets willen weten over de natuur of het watersysteem, flora en fauna. Of over de kwaliteit van het drinkwater in een bepaalde regio. Maar er zijn ook andere partijen: onderzoeksbureaus bijvoorbeeld die harde cijfers over normoverschrijdingen van bepaalde stoffen – bijvoorbeeld medicijnresten – willen zien. Of over ons duurzaamheidsbeleid, bijvoorbeeld het energieverbruik."

"Als we deze informatie doelgroepgericht aanleveren, voegen we echt waarde toe. Daar zijn we heilig van overtuigd. En door aan te sluiten bij burgerinitiatieven, door andere partijen er actief bij te betrekken, komen we ook sneller tot creatieve maatschappelijke oplossingen. Noem het co-creatie of - met een vreselijk woord - synergie. Maar het resultaat is uiteindelijk meer dan de som der delen."

Aris Witteborg denkt dat de nieuwe generaties anders naar informatie kijken. "Internet heeft echt alles veranderd. Het begrip 'eigenaar van informatie', daar begrijpen jongere mensen weinig meer van. Alles staat online. Alles is van iedereen. Ik geniet daar ook van: het bruist en borrelt als je de kennis van verschillende mensen, verschillende organisaties, verschillende generaties samenbrengt. Denk aan de hippe *hackatons*: een groep whizzkids die 'losgaat' op een bepaalde gegevensverzameling. En nieuwe oplossingen en analyses bedenkt. Dát is een mooi voorbeeld van de voordelen van open data."

AANSPRAKELIJK

Doelgroepgerichte informatie aanleveren, net als Peter Smits staat dat ook Edwin van Vugt voor ogen. Van Vugt is informatieadviseur bij waterschap De Dommel en in die rol betrokken bij de overdracht van gegevens naar externe partijen. "We besteden van oudsher best wat tijd aan het beantwoorden van vragen. Niet zozeer van burgers, maar wel van studenten, natuurorganisaties of onderzoeks- en ingenieursbureaus. Ik denk dat het onze organisatie – en waterschappen in het algemeen – goed zou doen als we op grote schaal onze data publiceren."

"Ik ben een voorstander binnen onze wereld, er zijn ook tegenstanders. Die zeggen: 'Wat als mensen een en ander verkeerd interpreteren? Zijn we dan verantwoordelijk? Aansprakelijk?' Ik denk dat we dat kunnen ondervangen door de reeksen technische data op toegankelijke manier te publiceren. In grafieken of tabellen. Dat kunnen we ook gezamenlijk doen. Zoals wij al voorzichtig doen met de twee andere waterschappen hier in Noord-Brabant: we combineren bijvoorbeeld gegevens over waterstanden en zwemwaterkwaliteit en plaatsen dat in behapbare *infographics* op internet. Of bieden dat aan als mensen erom vragen."

BIG DATA

In welke sector je ook je licht opsteekt – energie, mobiliteit, gezondheidszorg, pensioenen – big data spelen overal een grote rol. Onvoorstelbare hoeveelheden meetgegevens stellen ons voor nieuwe uitdagingen. Niet voor niets schieten er her en der in het land – aan technische universiteiten en hogescholen – nieuwe studierichtingen uit de grond die *data scientists* moeten gaan afleveren.

'Ja, het is een revolutie, maar we zullen wennen aan die informatie-stromen'

“Het is een van de meest revolutionaire veranderingen van de laatste jaren”, ziet ook Smits. “Ja, het is een revolutie, maar zoals dat gaat zie je ook dat we er steeds meer aan wennen, aan die informatiestromen. Of we? Ik bedoel eigenlijk: de generatie van mijn kinderen. Die groeien daarmee op en zijn steeds beter en sneller in staat om te filteren. Te selecteren. Om hun weg te vinden in big data. Kijk hoe snel die kinderen data tot informatie omtoveren. Daar kan ik niet tegenop.”

TERRORISME

Er is één gebied waarop vrijwel alle betrokkenen het met elkaar eens zijn dat voorzichtigheid geboden is met open data: de veiligheid.

Edwin van Vugt (waterschap De Dommel): “Dan denk ik eerst en vooral aan *hacking* van onze apparatuur, dat bij ons een bedreiging zou kunnen zijn. Als de besturing van onze gemalen overgenomen wordt, kan dat gevaarlijk zijn.”

Peter Smits (Waternet): “Ik denk dat we in Nederland niet moeten terugschrikken om onze zwaktes te communiceren. Bijvoorbeeld *weak spots* in de waterkering. Dat er hier en daar misschien onrust ontstaat, moeten we op de koop toenemen. Je kunt ook uitleggen wat je eraan doet dan. Ik denk dat het de vertrouwensband tussen overheid en burger uiteindelijk goed doet.”

“Maar we moeten in opdracht van de overheid wel heel voorzichtig omgaan met informatie over ons leidingenstelsel. Drinkwater is een eerste levensbehoefte, dus is de beveiliging van dat stelsel en de waterzuiveringen zeer scherp.”

Drinkwaterbedrijven moeten aan strikte richtlijnen voldoen waar het gaat om informatie delen over de zogeheten *vitale infrastructuur*. “Wie gaat graven en wil weten of er leidingen in de weg liggen, kan zich melden bij het Kadaster. Het overzicht van het stelsel – welke leidingen liggen er, waar liggen ze, hoe diep, welke leidingen gaan waarheen? – mag niet zomaar verspreid worden. Dat is een goede zaak in deze woelige tijden.” |

BENCHMARK WATERSCHAPPEN

Waterschappen houden elkaar scherp met interne tweejaarlijkse benchmarks. De gegevens die aan de basis van deze benchmarks liggen, staan sinds november 2014 op een openbare website: waterschapsspiegel.nl.

Deze site bevat niet alleen gegevens over waterstanden en waterkwaliteit maar ook over de financiële situatie bij de diverse waterschappen. De waterschapspiegel is een initiatief van de Unie van Waterschappen. Doel is enerzijds transparantie en verantwoording aan burgers en kiezers, maar ook om andere partijen uit te dagen met de gegevens aan de slag te gaan en met oplossingen te komen voor de uitdagingen in de delta Nederland.

BENCHMARK DRINKWATERBEDRIJVEN

De drinkwaterbedrijven organiseren iedere drie jaar een benchmark. Waar dat sinds 1997 eerst vrijwillig gebeurde, is deze benchmark vanaf 2012 een wettelijk verplicht instrument. Onderwerpen die in deze vergelijkende studies met de titel ‘Water in zicht’ altijd terugkomen zijn: waterkwaliteit (onder meer drinkwaterkwaliteit, normoverschrijdingen), dienstverlening, milieu en duurzaamheid (onder meer energieverbruik en verdroging) en financiën en efficiency. Meer weten? Kijk op www.vewin.nl (zoek naar ‘Water in zicht’).